

M

Asikkala, Kalkkinen, Kotasaari, Rajala; kivikautisen
asuinpaikan kaivaus 22. 5. - 26. 5. 1962.

Kertomukseen liittyy kaksi valokuvaaliitettä, joiden filmit on luetteloitu seuraavasti: 26119-26137 sekä kolme karttaliitettä. Kaivauksista saadut löydöt on numeroitu: KM 15789:1-149. Talvella 1962 on samalta paikalta saatu löytö KM 15354:1-8. Ks. myös allekirjoittaneen kertomusta tarkastusmatkasta 2. 2 1962.

30. 1 1962 ilmoitti insinööri Noroila TVH:n Hämeen piiristä, että TVH:n Kalkkisten kanavatyömaan hiekanotto-paikasta on löydetty saviastia ja saviastianpalasia. Samanaikaisesti tulivat ko. löydökset museoon ja ne todettiin täällä rautakautisiksi. Allekirjoittanut matkusti paikalle 2. 2 1962. Löytöpaikka oli suureksi osaksi lumen peitossa ja niin jäässä, että maata ei voinut kaivaa. Lisäksi varsinainen löytökohta oli jo hajoitettu, mutta sen lähellä, hiekkakuopan reunassa, oli nokista kulttuurimaata 1,45 m:n levyisellä ja 45 cm:n syvyisellä alalla. Se vaikutti pienialaiselta polttokenttäkalmistolta, joskin tuntui oudolta, että siellä asumattomassa korvessa olisi ollut mitään kiinteään asutukseen viittaavaa rautakautista kalmistoa. Jäätäneestä maasta irroitettusta muultakokkareesta löytyi kvartseja, palanutta luuta ja saviastiansiruja (KM 15354:5-8). Saviastianpalasissa oli lisäksi tekstiilipainannetta muistuttavaa koristelua, seikka, joka ei sopinut yhteen rautakautisen kalmistoteorian kanssa.

TVH olisi halunnut välttämättä jatkaa talvella hiekanottoa koko mäessä, sillä kanavatyöt oli määrä saada valmiiksi ennen kesää (väite joka osoittautui paikkansapitämättömäksi). Koska kuopan länsireunassa ei ollut mitään kulttuurikerrostumia, sovittiin insinööri Noroilan kanssa, että TVH ajaa hiekkaa tältä laidalta ja että hiekanottopaikan itä-koillislaita, Kalkkistenkosken puoleinen reuna, rauhoitetaan toistaiseksi. Insinööri Noroila lupasi ottaa heti yhteyden Muinaistieteellisen toimikunnan Esihistorialliseen osastoon, kun lumi oli Kalkkisissa siinä määrin sulanut, että siellä voidaan suorittaa tarkempia tutkimuksia jo keväällä.

Koska sovittua ilmoitusta ei tullut, allekirjoittanut matkusti Asikkalaan vasta 21. 5 1962 aloittaakseen Kotasaarella alustavat tarkastuskaivaukset muinaisjäännöksen rajojen ja luonteen selvittämiseksi. Siihen mennessä oli hiekkamonttua laajennettu melkoisesti. Sen länsilaidasta oli otettu kaikki TVH:n käyttöön soveltuva hiekka, mutta siitä oli ollut odotettua vähemmän hyötyä TVH:lle, sillä maa oli tällä laidalla yllättäen muuttunut saviseksi. Tästä oli seurauksena se, että TVH halusi välttämättä päästä soranajoon kuopan hiekkaisella itä-koillislaidalla, alueella, joka oli rauhoitettu tutkimuksia varten, ja oli-kin sen jo aloittanut keväällä kuopan pohjoisreunalla. Tämän johdosta se oli osunut hiekanotossa nokialueeseen, jota talvella profiilissa ei ollut näkyvissä. Nyt kun maa oli vapaa lumipeitteestä, saatoinkin heti todeta, että paikalla ei ollut otaksuttua polttokenttäkalmistoa, vaan

huomattavan laaja kivikautinen asuinpaikka. TVH:n koekuopista ja peltomullasta tekemiäni keramiikkalöytöjen perusteella saatoin arvioida asuinpaikan n. 63 x 46 m laajaksi. Koska TVH ei saanut kanavaa suunnitelmien mukaisesti valmiiksi keväällä 1962, töitä oli määrä jatkaa seuraavana talvena. Tämä merkitsi taas lisääntyntä soran tarvetta, sillä puolivalmiin kanavan oltua koko kesän käytössä, luiskojen hiekkapeite oli kulunut melkoisesti. Tästä syystä TVH ehdotti, että asuinpaikka olisi tutkittu kesällä 1962, jotta hiekanotto siellä olisi taas sallittua. Tämä oli luonnollisesti mahdotonta, koska oli kyseessä näin laaja-alainen ^{asuinpaikka} kalmisto, mutta jotta siitä olisi saatu mahdollisimman suuri osa vapautettua rauhoituksesta, tutki allekirjoittanut siitä sen, minkä määrärahojen puitteissa kykenin, ja jatko-kaivaukset oli määrä suorittaa TVH:n kustannuksella.

Asuinpaikka sijaitsee Asikkalan kirkosta 11 km koilliseen, Kalkkistenkosken koillispäässä olevan Kotasaaren itäreunalla, lähellä Kyminjoen yläjuoksua, 800 metriä Kalkkisten kanavan koillispäästä kaakkoon, Paavo Soimavirran asuintalon piha-alueen koillispuolella olevan hiekkakuopan itäpohjoisreunalla. Alueen omistaa Paavo Soimavirta. Maasto on hiekkapohjaista, loivasti lounaaseen ja erittäin jyrkästi etelään, Kalkkistenkoskeen viettävää mäkeä. Sen alarinne on n. 4 m Kalkkistenkosken pintaa ylempänä (23.5 1962 oli Kalkkistenkosken virallinen korkeus 77,79 m ja asuinpaikka sijaitsi korkeuskäyrien 83-81 välissä). Asuinpaikka sijaitsee aivan Kalkkistenkosken läntisellä ranta-

äyräällä. Siitä koilliseen avautuu Ruotsalainen niminen selkä, josta Kyminjoki alkaa virrata kohti Suomenlahtea.

Kaivaus aloitettiin hiekkakuopan itä-kaakkoislaidalta, paikalta, missä on n. 6 m leveä kannas Kalkkistenkosken ja montun välissä. Syksyllä 1962 siitä oli kuorittu peltomulta pois, jonka seurauksena asuinpaikan pintakerrokset ovat tällä kohdalla melkoisesti tuhoutuneet. Maanväri oli tällä kohdalla kellertävää, melko normaalin väristä, siellä täällä sijaitsevia noen- tai punaisen peltomaan sekaisia pesäkkeitä lukuunottamatta. Kellertävä maakerros oli n. 10-20 cm:iä vahva. Siitä löytyi sieltä täältä palanutta luuta, kvartsinsiruja ja keramiikkaa, joskin suurin löytörunsas keskittyi palomaa-alueisiin. Kellertävän hiekan alla oli kovempi maakerros, joka ei vaikuttanut enää liikutellulta. Kalkkistenkoskeen viettävällä rinneellä tämä kellertävä pintakerros oli vahvempi kuin muualla; ruuduissa D, E-2, 3 se oli n. 85 cm:iä vahva. Tältä koskeen viettävältä reunalta löytyi runsaasti keramiikkaa, palanutta luuta, kvartseja ja muutamia savipaleroita. Ruuduissa D-2 ja E-3 oli löytöjä aivan pohjassa.

Kaivausalueella säilyneistä latomuksista ainoastaan yksi (merkitty karttaan numerolla 11, ruutu G-4) oli todella hyvin säilynyt ja ehjä, jonka kivet olivat paikoillaan tiiviinä kerroksena. Muut kiveykset olivat enemmän tai vähemmän hajanaisia. Latomuksesta 11 kaivoimme esiin vain toisen puoliskon, sillä se sijaitsi sillä linjalla, johon meidän oli määrä lopettaa kaivaukset. Emme myöskään

purkaneet latomusta, vaan jätim^{me}sen tutkimisen seuraajalleni, hum.kand. Holthoerille, joka jatkoi kaivauksia Kotasaareissa samana kesänä. Muista latomuksista olivat numerot 1, 2, 4, 6, 8 ja 10 todennäköisesti kodan paalujen tukikiveyksiä. Tulisijoina niitä on vaikea pitää, koska niiden lähellä oli kohotalaisen vähän nokea. Latomukset 1 ja 2 olivat ruudussa B-1. Numeron 1 koko oli 50 cm x 25 cm, ja numeron 2 koko oli 20 x 20 cm. Ne olivat molemmat yksikerroksisia, eikä niissä ollut sanottavasti nokea. Niiden läheltä löytyi jonkin verran keramiikkaa, luunsiruja ja kvartssia, varsinkin ruudun C-2 puolelta. Latomus 4 (ruutu D-2) oli myöskin yksikerroksinen. Kivien välissä ei ollut sanottavasti nokea eikä lainkaan löytöjä. Latomuksen koko oli 50 x 25 cm. Latomuksen 6 (ruutu D-3) kiveys oli hajanainen. Sen koko oli 40 x 40 cm. Kiveyksen vieressä ja keskellä oli jonkin verran nokea pieninä siruina aina 50 cm:n syvyyteen asti. Latomuksen 9 kiveys oli myöskin hajanainen. Sen halkaisija oli arviolta 50 cm. Latomuksen kivien välissä oli noenhiukkasia ja niitä löytyi aina 20 cm:n syvyydestä asti. Latomus 10 (ruutu E-3) oli pienistä kivistä ladottu kehä, jonka koko oli 50 x 40 cm. Sen ympäriltä löytyi erittäin paljon saviastianpalasia, palanutta luuta, kvartssia ja jopa piitä (KM 15789:82-94). Löytöjä tuli aivan pinnasta ja kiveyksen alta, 20 cm:n syvyydestä. Latomus 7 (ruutu C-4) oli todennäköisesti pienen lieden pohja. Sen koko oli 40 x 40 cm, ja sen pohja oli 35 cm:n syvyydessä hiekkatasosta. Pinnasta, kiveyksen ympäriltä löytyi palanutta luuta, kvartssia sekä lieden alta keramiikkaa ja kvartssia. Kiveys oli hyvin

vahvan noen peitossa.

Kuopat ja nokialueet. Kaivausalueelta löytyi kaksi soikeaa kuoppaa, joissa oli nokea ja punaiseksi palanutta maata. Kuopan 3 (ruudut C, D-1, 2) koko oli 1,60 x 0,60 m. Sen pohja oli n. 40 cm:n syvyydessä pinnasta las- kien, ja se oli muodoltaan lähinnä tasapohjainen. N. 20 cm:n syvyyteen asti nokikerros oli erittäin vahva; siinä oli mm. hiilenpaloja, mutta syvempänä se heikkeni harmah- tavaksi tuhkaksi. Kuopan pinnasta ja sen reunoilta, n. 10 cm:n vahvuisesta kerroksesta, tavattiin erilaisia savi- astianpaloja, kampaleima-, naarmu-, tekstiili- ja kyynel- koristeista keramiikkaa. Lisäksi siitä löytyi kvartssia, savenpaloja ja luunsiruja. Pohjatasosta löytyi kvartssia ja palanutta luuta (15789:9, 11 ja 43) sekä keramiikkaa, jonka punnituslukemaksi saatiin 2,92 (15789:10). Keramiik- ka ei ollut varsinaisesti kuopassa vaan sen sivussa. Keramiikan mukana oli naarmukoristeista ja tekstiilikeramiik- kaa. - - Kuoppa 5 (ruudut C, D-2, 3) oli 1,10 x 1,60 met- riä laaja. Sen syvin kohta oli reunoilla n. 1,16 cm:n syvyydessä ja keskellä n. 1,53 cm:n syvyydessä. Syvin kohta oli kuopan itäpäässä, joka kohti kuoppa kapeni sup- pilomaisesti. Tämän syvimmän kohdan päällä oli kuopan pin- nassa vahva nokialue. Sen länsipuolella oli punaista palo- maata ja itäpuolella harmaata savea sekä hajanaisia kiviä. Pintatasosta kuopan päältä ja sen vierestä löytyi kvartsi- esineitä, palanutta luuta ja keramiikkaa. 40 cm:n syvyydestä löytyivät 15789:70, 72 (mm. naarmupintaista keramiikkaa) ja

15789:73 sekä aivan pohjasta 15789:71 (pl. 3,75), :80 ja :81.---- Nokialue n:o 8 (ruutu D-4) oli aivan maan pinnalla. Sen halkaisija oli 40 cm ja vahvuus 10 cm. Siinä olleiden hiilien syyt olivat pystyssä. ---- Muista nokialueista on mainittava ruuduista C-3,4 tavattu nokiläiskä. Sen koko oli 0,50 x 0,70 cm. Nokimaan vahvuus oli n. 5 cm. Noen joukossa oli harmaata savea. ---- Ruuduista B,C-2 löytyi aivan pinnasta pieni nokiläiskä. Sen halkaisija oli 50 cm ja vahvuus oli 3 cm. -- Asuinpaikan virranpuoleisella seunalla oli hienossa lentohiedassa alue, josta tehtiin löytöjä aina 85 cm:n syvyydestä. Maa ei ollut varsinaisesti likaista eikä nokista, mutta kylläkin pehmeää. Se on rajattu oheiseen karttaan katkoviivalla (ruudut D,E-2,3). --- Ruuduissa D,E-4 oli palomaa-alue, 1,10 x 0,70 m laaja. Sen vahvuus oli muutama cm. Siitä löytyi keramiikkaa ja kvartsia.

Kaivausalueelta kertyi irrallisia löytöjä 148 luettelotunumeroa. Siinä ovat mukana myöskin luulöydöt.

Niistä on	n. 30	kappaletta kvartsiesineitä
	n. 530	saviastianpalaa
	n. 400	kvartsi-iskosta
	5	kivi-iskosta
	36	saviapalleroa
	1	piinpalanen.

Saviastianpalasista oli suurin osa tekstiili-naarmukoristeista tai koristeetonta keramiikkaa. Alueelta löytyi myös jonkin verran asbestikeramiikkaa sekä muutamia paloja tyyppillistä kampaleimaa. Viimeksi mainitut olivat hajallaan maan pinnalla. Todettakoon, että kuopassa 3 oli aivan poh-

jalla naarmukoristeista ja tekstiilikeramiiikkaa. Kuopassa
5 oli taas n. 40 cm:n syvyydessä naarmukoristeista kera-
miikkaa. Kaivausaluetta ylempää, peltomullasta, tehdyt kera-
miikkalöydöt olivat joko tyypillistä kampaleimaa, naarmu-
tai tekstiilikoristeista keramiikkaa. Eräs tyypillisen kam-
pakeramiikan palanen (KM 15789:145) löytyi aivan mäen
päältä.

Tutkitun alueen ulkopuolella olevista muinaisjäännök-
sistä kiinnitti erikoisesti huomiotani kuopan itäreunassa
oleva rauennut isoista paasista koostunut kivikasa, jotka
voisivat olla paasiarkun jäännöksiä. Litteät pitkänomaiset
kivipaadet olivat liikkuneet alkuperäisiltä sijaintipaikoil-
taan kuopan reunasta. Kivien ympärillä oli tummaa kulttuu-
rimaata, mutta mitään muuta hautaan viittaavaa en siinä
havainnut. Jotta TVH ei enää pääsisi ottamaan luvatta
asuinpaikalta hiekkaa, tutkimaton alue aidattiin; mm. ve-
dettiin aita linjojen 4,5 väliin. Hum.kand. R. Holthoer
jatko i kaivauksia ko. paikalla samana kesänä.

Helsingissä 1. 3 1963.

Anna-Liisa Hirviluoto
Anna-Liisa Hirviluoto

Asikkala, Kanava-työmaa, puh. Lahti 67457 (tästä numeroista
voi tiedustella asuntoa; mahdoll. asunto on saatavana Ranta-lasta,
Rak. muut. Kari = työmaa-päällikkö.

Asuinp. sijaitsee hiekkakuopan itä-kilkipuolella,
Arviolta 45 x 32 m laaja alue, josta peltomultaa ei ole kuvittu,
Asuinpaikan kaakkoispuolella sijaitseva viikse oli 23.5.1962
77.79 m y.m.p.

Maanomistajan toivomus: peltomulta on ajettava eri
kasaan kuin hiekka. (Mr. Soimanen)

Ilva Syrjänto (opiskelija arkeologiaa) on halukas tekemään
kairauksille; puh. Hiki 672160; Asikkala, Kalkkinen, Vähä-Pulkkinen,
puh. Lahti 67464.

A-L Hirviluoto Kaiv
 Asikkala, Kallunki, 1962,

1:50

Oy Wulff Ab No 113 A 3 297 X 202 mm

tasta paakasta 6.40 on ylös. jee 3 m itä-kokkon on 10/11 m paalee 2. Siniä kp. 0.01, niad-
 linen korkeus 84.17 (poikki viivo-
 17.5 m:n korkeudella
 masta).

11

10

9

8

7

6

5

4

0.87

1.05

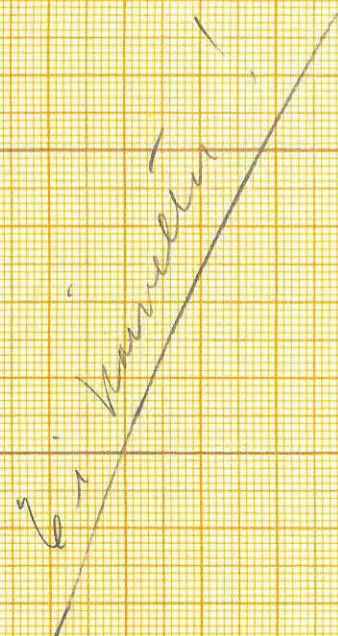
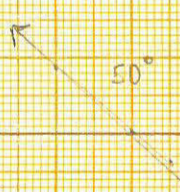
1.17

1.52

1.83

2.06

2.23

pelto multa kuuntuu

hiekkakuopan
 reuna

tutkittu alue

kuvi, niadlinen
 korkeus 81.92

lato mms
 osittain paljastettu

A B C D E F G

viite

26119

Oikealla Kalbistenkoskea, vasem-
malla hiekkakuopan itälaitaa.

26120

Kalbistenkoskea; kuvattu Lotasaari-
ta.

26121

Kaivausalue tutkimusten jälkeen.
Tutkimaton alue on aidattu.

26122

Peltomullasta kuivittua asuinpaikkaa.
Taustalla Kalbistenkoski.

26123

Kuvan oikeassa laidassa tutkit-
tua asuinpaikkaa. Vasemmassa lai-
+ #10 + # + #

26124

Kaivaukset meniillään; kuva leimasta.
Valok. A-L. Shivi luoto
1940

26125

Kaivausalue kuvattuna länneestä

26126

Ks. ed.

26127

Latomus 7.

26128

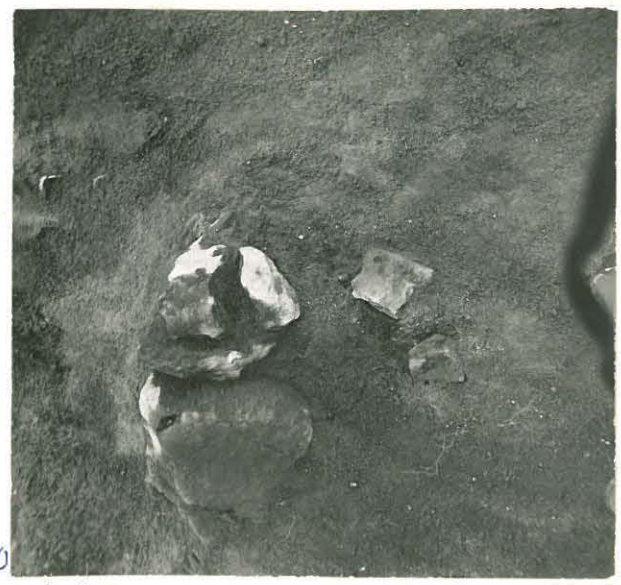
Latomus 2

26129

Nobialue 3.

26130

Latomus 1

26131

Latomuksen 11 toinen puolisko esille kaivettuna

26132

Latomukset 9 ja 10

26133

Latomukset 1 ja 2.

26134

Latomus 6.

26135

Nokiaalue 5.

26136

Yleiskuva kaivausalueesta. Nokiaalue + Latomus 7 on jo purettu.

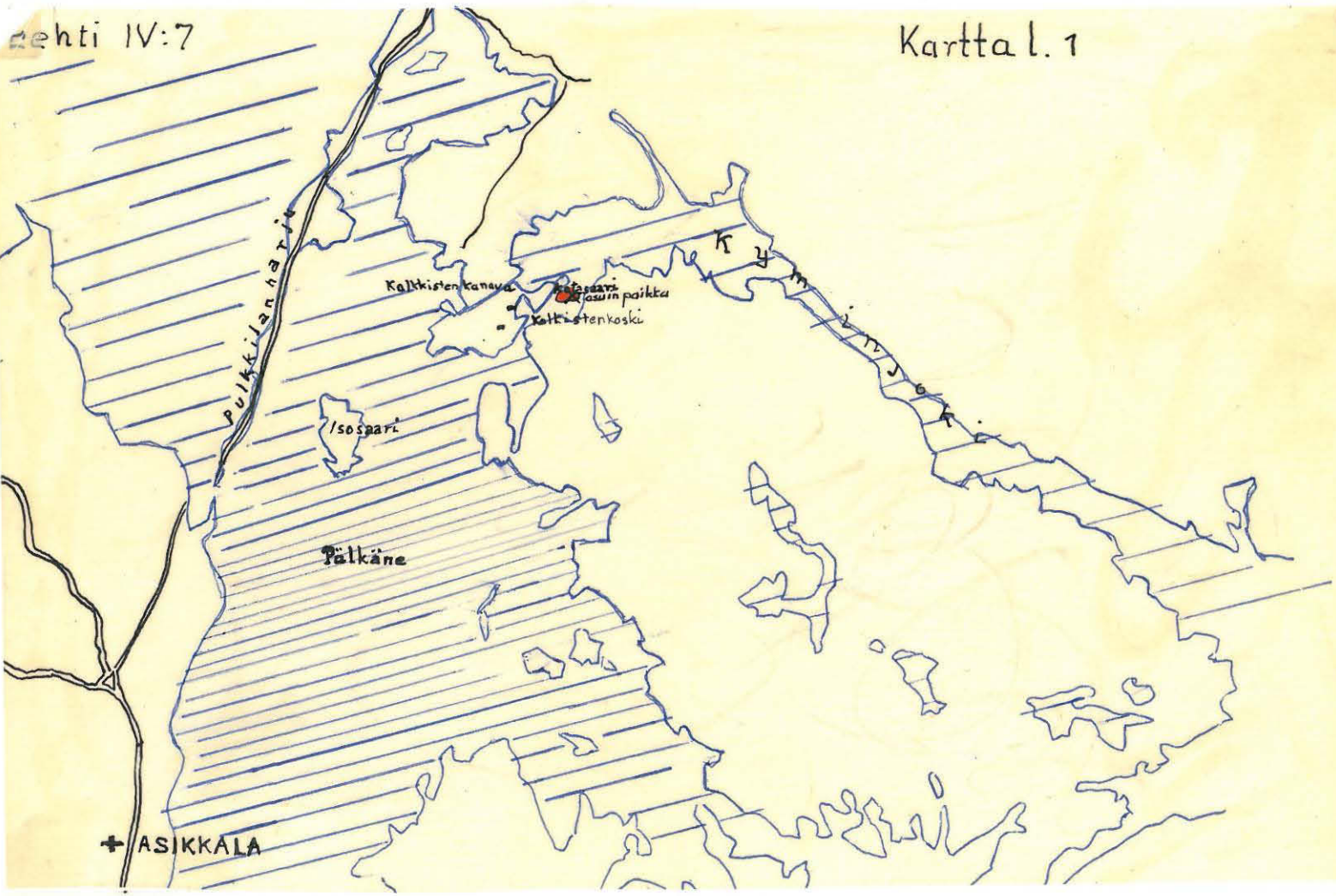
24137

Latomus 4.

Valok. A-L. Hivisluoto 1962

Lehti IV:7

Kartta l. 1

jäljennös taloudellisesta kartasta. Kotasaari on merkitty oikeaan punaisella.